

RAADSMAN BIJ POLITIEVERHOOR: PROTOCOL

Inleiding

Dit protocol beoogt aan te geven door welke uitgangspunten de raadsman zich laat leiden bij de wijze waarop hij (of zij) zijn rol tijdens een (politie)verhoor concreet invult. Het protocol geeft aan dat de raadsman tijdens een (politie)verhoor in de gelegenheid moet worden gesteld zijn rol actief in te vullen indien hij dat in het belang van zijn cliënt noodzakelijk acht. De checklist, die wordt bijgevoegd, is slechts een praktisch hulpmiddel. Niet wordt beoogd nieuwe (tuchtrechtelijke) normen te creëren – of bestaande (tuchtrechtelijke) normen op te rekken.

1. Het belang van de cliënt is bepalend voor de wijze waarop de raadsman invulling geeft aan zijn werkzaamheden voorafgaand en tijdens de (politie)verhoren.

Toelichting:

In deze regel wordt regel 5 van de Gedragsregels 1992 in herinnering gebracht. In de fase waarin de politieverhoren plaatsvinden, spelen verschillende belangen een rol van betekenis. Het belang van de waarheidsvinding kan botsen met gerechtvaardigde belangen van de verdachte. Belangen van slachtoffers, nabestaanden, getuigen etc. kunnen invloed hebben op de wijze waarop de opsporing wordt ingericht. De raadsman dient zijn ogen niet te sluiten voor die belangen, maar dient zich te allen tijde te realiseren dat hij slechts één belang te behartigen heeft, en dat is het belang van zijn cliënt (de verdachte). Deze regel richt zich in de eerste plaats tot de raadsman, maar impliceert ook dat de andere procesdeelnemers, zoals functionarissen van politie en justitie, zich bewust dienen te zijn van de bijzondere rol die de raadsman speelt als rechtsbijstandverlener (procesbewaker, belangenbehartiger, vertrouwenspersoon en adviseur van zijn cliënt).

2. De raadsman informeert zijn cliënt adequaat over het verloop van het strafproces en over diens rechten en bevoegdheden.
3. De raadsman adviseert zijn cliënt over het uitoefenen van zijn rechten en over het gebruik van de bevoegdheden die de verdediging toekomen. Daarnaast adviseert hij zijn cliënt over de in te nemen proceshouding.

Toelichting:

De verdachte moet juist en volledig geïnformeerd zijn om de juiste afwegingen te kunnen maken met het oog op de in te nemen proceshouding. Met name in de fase waarin de politieverhoren plaatsvinden, is dit van groot belang. De verdachte moet immers belangrijke beslissingen nemen die bepalend (kunnen) zijn voor het vervolg van het strafproces (en voor de uitkomst van de zaak), zoals:

- het al dan niet afzien van consultatie- en / of verhoorbijstand;
- zwijgen of verklaren;
- bepaalde informatie wel of niet verstrekken aan de politie;

- wel of niet meewerken aan bepaalde onderzoeken;
- wel of niet akkoord gaan met een andere wijze van afdoening;
- etc.

De raadsman zou met het oog op het informeren en adviseren van zijn cliënt gebruik kunnen maken van de als bijlage aan dit protocol gehechte checklist.

4. De raadsman verricht zijn werkzaamheden voorafgaand en tijdens het (politie)verhoor deskundig, zorgvuldig en naar beste kunnen. Hij stelt zich te allen tijde professioneel op.

Toelichting:

Van de raadsman die voorafgaand aan en / of tijdens het politieverhoor rechtsbijstand verleend, mag worden verlangd dat hij al het mogelijke doet ter behartiging van de belangen van zijn cliënt. Daarbij dient hij zich wel zodanig te gedragen dat het vertrouwen in de advocatuur en in zijn eigen beroepsuitoefening niet worden geschaad (vgl. regel 1 Gedragsregels 1992). Dit betekent bijvoorbeeld dat hij de andere procesdeelnemers in beginsel correct zal moeten bejegenen. Het betekent ook dat hij respecteert dat de verhorende ambtenaar de leiding heeft tijdens het verhoor. Dit laatste betekent overigens niet dat de raadsman zich ervan moet laten weerhouden in te grijpen, opmerkingen te maken, verzoeken te doen, etc., op het moment dat hij daartoe aanleiding ziet. De raadsman zal zijn best moeten doen om in alle opzichten kwalitatief goede rechtsbijstand aan zijn cliënt te verlenen.

5. De raadsman die consultatiebijstand verleent aan een cliënt die zich op het politiebureau bevindt, dient er voor te zorgen dat zijn cliënt niet onnodig lang op zijn bijstand hoeft te wachten.

Toelichting:

De verdachte die op het politiebureau verblijft in afwachting van zijn verhoor, heeft er belang bij om zo spoedig mogelijk rechtsbijstand te ontvangen. Vertraging is in dit stadium veelal niet in het belang van de cliënt. Ook de politie heeft er in de meeste gevallen belang bij dat de raadsman niet te lang op zich laat wachten voor het verlenen van consultatiebijstand aan de verdachte, omdat vertraging van de raadsman (in beginsel) tot gevolg heeft dat het verhoor van de verdachte nog niet kan beginnen.

Het is niet wenselijk een 'harde' termijn te stellen. Een raadsman die uit een zitting of uit een bespreking moet komen, zal waarschijnlijk iets meer tijd nodig hebben om op het politiebureau te kunnen arriveren dan zijn collega die meteen kan vertrekken. Ook de voorkeursadvocaat die van ver moet komen, zal vaak iets langer onder weg zijn. Aangezien het verhoor in beginsel niet kan beginnen voordat de verdachte die om consultatiebijstand heeft verzocht, is bezocht door een / zijn raadsman, ligt het voor de hand dat de raadsman zijn cliënt niet onnodig lang op die bijstand laat wachten. Op de raadsman rust een inspanningsverplichting om (na de melding) zo snel mogelijk in beweging te komen.

6. Indien de raadsman een belangenconflict constateert of wanneer er een andere reden is waarom hij een bepaalde verdachte niet kan bij staan, dient

hij er voor te zorgen dat er onmiddellijk een vervangende raadsman wordt gewaarschuwd.

Toelichting:

Het is te allen tijde – dus ook in de fase waarin de consultatiebijstand wordt verleend en de (politie)verhooren plaatsvinden – aan de raadsman om uit te maken of er sprake is van tegenstrijdige belangen (vgl. regel 7 van de Gedragsregels 1992).

Tegenstrijdige belangen moeten niet worden verward met opsporingsbelangen. Het komt nog wel eens voor dat de politie zich op het standpunt stelt dat het de raadsman niet is toegestaan meerdere verdachten in dezelfde zaak te bezoeken en bijstand te verlenen. Dit is echter geen ‘harde’ regel. Alleen wanneer de officier van justitie (c.q. de rechter-commissaris) in het belang van het onderzoek z.g. beperkende maatregelen heeft getroffen, dient de raadsman zich (gedurende de tijd dat die beperkende maatregelen van kracht zijn) daarnaar te schikken.

Omdat in alle gevallen het belang van de cliënt voorop dient te staan, ligt het op de weg van de raadsman, die – om welke reden ook – de rechtsbijstand niet kan verlenen, om met in achtneming van de in het betreffende hofressort geldende piketregels hieromtrent, een vervangende raadsman te regelen.

7. De raadsman verleent rechtsbijstand tijdens het verhoor en ziet er op toe dat het verhoor eerlijk verloopt.

Toelichting:

Met dit voorschrift wordt benadrukt dat de raadsman die tot het politieverhoor wordt toegelaten, rechtsbijstandverlener is.

Omdat tijdens het (politie)verhoor het belang van de waarheidsvinding richtinggevend is, stelt de raadsman zich in beginsel terughoudend (maar niet passief) op. In het belang van de verdachte dient de raadsman zo nodig een actieve verdediging te voeren. Dit betekent onder andere dat hij in de verhooruimte plaats neemt naast zijn cliënt en dat hij gehouden is in te grijpen wanneer tijdens het verhoor van de verdachte wordt gehandeld in strijd met het pressieverbod of wanneer die situatie dreigt. De raadsman is voorts gehouden in te grijpen wanneer hij daartoe een andere gegronde reden aanwezig acht.

Zo nodig adviseert hij zijn cliënt tijdens het verhoor. Hij is gehouden om, telkens wanneer dat naar zijn oordeel noodzakelijk is, aan de verhoorder(s) te vragen het verhoor te onderbreken voor een vertrouwelijk onderhoud met zijn cliënt of voor het nemen van rust ('time out'). Verder is hij gehouden om, telkens wanneer hij dat in het belang van zijn cliënt noodzakelijk acht, vragen te stellen en opmerkingen te maken. De raadsman maakt (vanzelfsprekend) geen onredelijk gebruik van de instrumenten die hem als rechtsbijstandverlener tijdens het verhoor ter beschikking staan.

De raadsman ziet er in het bijzonder op toe dat het recht van de verdachte om zichzelf niet te belasten en de keuzevrijheid van de verdachte om een verklaring af te leggen, te antwoorden op de gestelde vragen of te zwijgen, worden geëerbiedigd. Hij waakt tijdens het verhoor over de wijze waarop zijn cliënt wordt behandeld. Hij houdt in de gaten of de procedurevoorschriften in acht worden genomen en of het verhoor ook overigens regelmatig verloopt. Wanneer hij constateert dat er zich een onregelmatigheid voordoet, maakt hij daar zo nodig melding van. Hij kan bijvoorbeeld aan de verhorende ambtenaar voorstellen dat de vraag anders wordt geformuleerd en/of zijn cliënt adviseren niet te antwoorden.

8. De raadsman ziet er op toe dat het proces-verbaal dat van het verhoor wordt opgemaakt een juiste weergave geeft van het verhoor.

Toelichting:

Ook bij de uitleg van deze gedragsnorm is het belang van de cliënt leidend voor de raadsman. Het toezien op de juiste inhoud van het proces-verbaal dat van het verhoor van de verdachte wordt opgemaakt, is een belangrijke taak van de raadsman. Het proces-verbaal kan immers op een later moment in de procedure een belangrijke rol gaan spelen bij de beantwoording van o.a. de bewijsvraag. Het is daarom van groot belang dat de verklaring van de verdachte juist wordt weergegeven. Dit geldt voor belastende onderdelen van de verklaring, maar vanzelfsprekend ook voor onderdelen van de verklaring die ontlastend voor de verdachte (kunnen) zijn. Met het oog hierop dient de raadsman het concept proces-verbaal met zijn cliënt door te nemen, en dient hij er op toe te zien dat de nodige verbeteringen, aanvullingen en / of wijzigingen in de tekst worden aangebracht. Het is voorts belangrijk dat alle informatie die betrekking heeft op de (formele) gang van zaken tijdens het verhoor, goed wordt vastgelegd. Het gaat dan bijvoorbeeld om tijdstippen van het verhoor, namen van de aanwezige personen, en de cautie, maar bijvoorbeeld ook om opmerkingen die door de raadsman zijn gemaakt tijdens het verhoor en naar aanleiding van de verslaglegging van het verhoor.

CHECKLIST POLITIEVERHOOR / MODELFORMULIER

Gegevens cliënt

Naam:
Voornamen:
Geslacht: man/vrouw
Nationaliteit:
Minderjarig: ja/nee
Geboortedatum:
Geboorteplaats:
Adres:

Telefoonnummer:
BSN:

Spreektaal:
Tolk nodig: ja/nee

Gezondheid:
Arts nodig: ja/nee
Psychiater nodig: ja/nee

Gegevens zaak

Parketnummer:
Verdenking: art.:
Arrondissement:
Verblijfplaats cliënt:

Officier van justitie:
Telefoonnummer:

Contactpersoon politie:
Telefoonnummer:

Datum en tijdstip aanhouding:
Datum en tijdstip ophouden voor onderzoek:
Datum en tijdstip inverzekeringstelling:

Afstand consultatierecht: ja/nee
Afstand recht op verhoorbijstand: ja/nee

Verklaring van rechten uitgereikt: ja/nee

Consultatie

Datum en tijdstip melding:

Bezoek: ja/nee

Aanvangstijdstip consultatiebezoek:

Duur consultatiebezoek:

Mededelingen:

- de rol van de raadsman (waaronder zijn geheimhoudingsplicht)
- het recht op toegang tot een advocaat (+ gefinancierde rechtsbijstand)
- het recht op informatie over de beschuldiging
- het recht op vertolking en vertaling
- het zwijgrecht
- het recht op toegang tot de dossierstukken
- het recht om de consulaire autoriteiten en één persoon op de hoogte te stellen
- het recht op toegang tot dringende medische bijstand
- het aantal uren of dagen dat de verdachte van zijn vrijheid mag worden beroofd voordat hij voor een gerechtelijke autoriteit moet verschijnen
- informatie over de mogelijkheden om de rechtmatigheid van de aanhouding aan te vechten, een herziening van de detentie te verkrijgen of om voorlopige invrijheidstelling te verzoeken

- het recht op bijstand tijdens politieverhoren / afstand doen
- het recht om zich in de door hem gekozen taal uit te drukken
- de procedurele gang van zaken met betrekking tot de vrijheidsbeneming
- de gang van zaken tijdens de verhoren
- de functie van het verhoor en het belang om 'goed' te verklaren
- de noodzaak om de verklaring goed door te lezen
- de mogelijkheid om opmerkingen te maken naar aanleiding van het proces-verbaal van het verhoor en het belang van het vastleggen van die opmerkingen
- het belang van auditieve of audiovisuele registratie van de verhoren

Andere gespreksonderwerpen:

- de verdenking
- de proceshouding
- de noodzaak nader van onderzoek (getuigen, deskundigen, etc.)
- de financiën (toevoeging, betalend, uurtarief, voorschot, etc.)
- contacten met derden (beperkingen)
- medeverdachten (tegenstrijdige belangen)
- afluisteren (telefoon)gesprekken
- vrij verkeer met de raadsman
- gezondheid
- (relevante) persoonlijke omstandigheden
- eventueel persoonlijkheidsonderzoek
- reclasseringsonderzoek

- de mogelijkheid van een andere wijze van afdoening (HALT, voorwaardelijk sepot, OM-afdoening, etc.) en snelrecht

Gespreksnotities: